

Dirshu

דרשו ד' ועזונו
קרו עולמות לחייו
ועידוד לימוד המורה

כל השוונרה הלכורהת בכל יום ניצול מהפורענויות

זכויות ליום הדין

ביומא דהילולא של 'החפץ חיים' יום רביעי כ"ד אלול

**מצטרפים עכשיו ללימוד
'רהזף היומי בהלכה'
ב'משנרה ברורה'**

כלל ישראל מתאחדים בכל רחבי תבל ליום תפילה ולימוד עולמי
מצורף חומר הלימוד ב'דף היומי בהלכה' לשבוע שחל בו ההילולא

הלכות סֵפֶה סִימָן תרל"ט

ביאורים ומוספים

סימן תרל"ט

דיני ישיבת סֵפֶה

[משנ"ב ס"ק א]

צ"ל יְיָ שְׁגוּי יִצְבִּינָהּ מִשּׁוֹם שְׁהוּא לְדִבְרֵי מִקְוֵה¹.

1) ולענין שופר, כתב לעיל (סי' תקפו ס"ק פה) שהחיי אדם מיקל לעבור בספינה ע"י גוי בלא סיוע ישראל, וצ"ל לדבריו כאן 'שהרבה אחרונים מחמירים בזה, ולעיל (סי' שלט ס"ק לו) משמע שנקט בחיי אדם.

[שנה"צ ס"ק א]

והקטין קְטָנִיחֵי נִשְׁקָל יְקָהּ כְּנֶה אֶתְהָ דְבִרְיֵיהֶם².

2) שכתב (בתחלת הסימן), שבדעבר אם כבר עבר בנהר יכול לברך על הסוכה ואין הדבר נחשב כימצה הבאה בעבירה, מפני שיש לטמון על האשונים שסוברים שמותר להיכנס לטפינה בשבת וראה בשו"ת שבת הלוי (חי' סי' צה אות ב) מה שהעיר בזה.

[משנ"ב ס"ק ב]

3) וקט"ל³ וכו', קביתו קְלָל הַשְּׁנָה⁴ וכו', כִּי אִם קְדָשָׁה נְתוּרָה⁵.

4) והאם ידן טול בסוכה הוא באכילה ושניה שאין לעשותו מחוץ לסוכה, מבוואי בתוס' ר' יהודה החסיד (ברכות יא, ב) שאינו עובר אסור כשמיטיל מחוץ לסוכה, שטול אינו באכילה ושניה. אכן כבעל המאור (פסחים כו, א מדפי הרי"ף) וברבינו מנחם (פי' מהל' סוכה היט) משמע שחייב הוא לטיל סוכה באכילה ושניה, וכן מבוואי בנשמת אדם שהבאנו בביה"ל הלך (ד"ה ואל) וביסוד ושורש העבודה (שער האיתון פי"ב) כתב בשם האבודרהם שבכל רגע שיכול להיות בסוכה אינו נמצא בה הריחו מבעל עשה וראה שרית מנחת שלמה חי"ב סי' נח אות לח בביאור דבריו, וביאר דבריו הגרי"ח קניבסקי (תורת המועדים סי' א), שאין כוונתו כפשוטו שחובה להיות בסוכה אף באופן שבשאר השנה היה יוצא מביתו (שהרי על זה הוא החוויא (סוכת חיים עמ' שכד) שסוכה אינה בית האסורים), אל כפי שראשון לו סיבה ומניעה מלהיות בסוכה אסור לו לשהות מחוץ לה משום שמפסיד מצות עשה, וכמו שמצינו לענין ציצית שמענישים על ביטולה בעידנא דריתחא.

4) וכיון שצריך לעשות את הסוכה כביתו של כל השנה כדברי השו"ע שיעשה את סוכתו קבע וביתו עראי, כתבו האלהי רבה (סי' א) והחיי אדם (כלל קמ"ט סי' ב) שפרטו מפה רק על השולחן שבסוכה ולא על השולחן שבבית, כדי להראות שהבית אינו ריחו, וכן הג' החוויא (וכר לרד" עמ' שט). מאידך, הפמיג (מבש"ז סי' א) והחנה אפית (שי' תרבה סליא) כתבו שמני' הגו לפרוס מפה גם בבית משום כבוד יום טוב, ואף בחול המועד ונבאי' שם מבוואי פבחול המועד אין פורסים מפה כלל.

5) ואחר שיש מעלה לשולחן בשאנו מדבר דברי תורה, כתב המטה אפרים (סי' תרבה ס"ה) שמי שאינו מדבר דברי תורה לא ישב משום כך בשתיקה, משום ביטול שמחת יום טוב, ועוד, שאין לאדם להתנהג בחסידות יותר מדידות.

ולחייבו המצה, כתב לעיל (סי' תעו ס"ק ה) בשם השליה שהיו בני עליה שנישקו את הסוכה בכניסתם וביציאתם, ואשרי מי שעבד את ה' בשמחה.

[משנ"ב ס"ק ד]

להיות קְרִינְתוּ שְׁדָר קָה, אֵין לוֹ לְהִסְתִּים בְּסֵפֶה⁶.

6) דברים שלא היה מניחם בחדר הנאה שבביתו, כגון נעלים שאינו עומד לנעול או בגדים שאינם מכוונים, כתב הערוך השלחן (ס"ד) שאין להניח בסוכה, ורק כשהולך לישון, יכול להניח את הנעלים שחלץ בסמוך למטתו. ודעת הגרי"ח קרליץ (חוט שני סוכות עמ' רלח) שדברים שאינם מלכלכים אלא רק גורמים לפיזור וחוסר סדר [כגון שיווי קורות וטכך המנחים על קרקע הסוכה], אין צריך להוציאם מהסוכה אף שבביתו בדאי לא היה מניחם. והוסיף (שם), שמותר להכניס פח אשפה בשעה שמנקים את הסוכה, ולהוציא כשמיטימים לנקותה.

[משנ"ב ס"ק ה]

לְאֶסֶר אֶכְלֵיהָ⁷.

7) והזמן בו צריך להוציא את הצלחות כשסיימו לאכול בהן, דעת הגרי"ח קרליץ (חוט שני סוכות עמ' רלח) שהוא משעה שמסיימים כל בני הסעודה לאכול, ואין צריך כל אחד שמיסים לאכול להוציא מיד את כליו ורואה בכורי יעקב ס"ק יא). ובמאירי (סוכה כט, א) מבוואר שאין צריך להוציאם אלא בגמר הסעודה, מפני שאם הוא צריך לישון ולטיל וללמוד שם, וכלי המאכל המאוסים מפריעים לזה.

ולפנות את הכלים מהשולחן בשבת לאחר סעודה שלישית, דעת הגרי"ח אלישיב (ארבעת המינים כהלכתם עמ' ק"ג, בשם הגרי"מ גרוס) הגרי"ש קמנצקי (קובץ הלכות סוכה עמ' קכ"ב) שמותר, ואין בזה משום הכנה, מפני שעושה כן משום הוצרך עכשיו לכבוד הסוכה.

ולהניח קדרות ועקרות מתחת לדופן עקומה של הסוכה, כתב הבכורי יעקב (סי' ז) שאם יש לסוכה שלש דפנות בלי הדופן עקומה, הוא מניחם שם בלא לעבור ברכיב מתחת לסוכה של הסוכה, מותר הדבר, מפני שהדופן עקומה אינה נצרכת לסוכה ואינה נחשבת כדופן שלה, אף אם יש רק שתי דפנות והדופן עקומה; נצרכת לסוכה מפני שהיא הדופן השלישית, אסור להניח תחתיה קדרות, שהרי אף לדפנות יש קדושת עצי סוכה וראה הליכות שלמה סוכות פי' דבר הלכה אות לו, וארוחת רבנו חי"ב עמ' רכ"ב בשם הגרי"ח קניבסקי, ומה שכתבנו להלן (ט' ט) בשם הגרי"ח אלישיב.

[שנה"צ ס"ק ט]

וּבְשִׁפְטֵי לֵילֵ שְׁבֵת אֵי אֶפְסֵרוּ לוֹ לְהִסִּים הֵנּוּ דוֹלֵק בְּסֵפֶה⁸.

8) ולענין מקום הולקת נרות שבת יום טוב בסוכות, דעת הגרי"ח אלישיב (אשרי האיש חי'ג פ"ז אות מה) שיש להדליקם בסוכה [כדי שיאירו במקום האכילה], ואם אי אפשר, יש להדליקם בחדר סמוך באופן שיאירו לתוך הסוכה, וכשאין זה אינו אפשרי, יש להדליק אותם במטבח מפני שמכניסם בו את צרכי האכילה, או במקום אחר שעתידים להשתמש בו בלילה, ולאחר מכן להדליק את החשמל בסוכה, ולברך עליו ולכוון אף על הנרות.

ולהדליק נרות בסוכה ולאחר מכן לטלטלם (בשבת על ידי מי שלא קבל שבת, או ביום טוב על ידי האשה עצמה) לתוך הבית, כתב במשני"ב לעיל (סי' רטג ס"ק מה) שאין לעשות כן, מפני שאסור לטלטל את הנרות שצריכו עליהם ממקומם. אכן, להשאיר בו אחד בסוכה ולטלטל את השאר למקום שישתמש באורם מחמת שמתיירא שיגנבו המפוטות מהסוכה, דעת הגרי"ח קרליץ (חוט שני שבת חי"ד פ"ג סי' טו) שמותר, מפני שדי בכך שאינו מזוי את הנר שברך עליו ממקומו.

הלכות סבה סימן תרל"ט

תרל"ט דיני ישיבת סבה, ובו ח' סעימים:

קג באר הגולה

א [*] (א) כיצד מצות (ב) ישיבת ספקה, ושיהיה אוכל ושותה (ב) (ושל (ג) ומטיל) (טור) וְדַר בַּסֶּפֶה כֵּל סַבְעַת הַתְּמִיד, בֵּין יוֹם וּבֵין פְּלִילָה, כִּדְרָךְ שְׂהוּא נָר בְּבִיתוֹ בְּשָׂאָר יָמוֹת שָׁחָה, וְכָל שְׂבִיעָה יָמִים עוֹשֶׂה אָדָם אֶת יָמֵי עֲרֵא וְאֵת סִפְתָּו קָבַע. כִּי־צִד, בְּלִים הַנְּאִים וּמַצְעוֹת הַנְּאִוֹת בַּסֶּפֶה; יִבְגְּלֵי שְׂחִיה, (ג) כְּגוֹן אֲשֵׁישׁוֹת וְכוּסוֹת, (ד) *אָכַל כְּלֵי אֲבִילָה (ג) [ג] (ח) (לְאִסְרֵי אֲבִילָה) (טור), כְּגוֹן קִדְרוֹת וְקַעֲרוֹת, (ו) חוּץ לַסֶּפֶה. (ז) הַמְגוֹרָה בַּסֶּפֶה; (ח) וְאִם הִיְתָה סֶפֶה קָטָנָה, מְנִיחָה חוּץ לַסֶּפֶה; וְ

ב אר היטב (ב) ישיבה. ומה שאין מוכרחי על מזה כל ספקה משום דאין מצוה באכילתה, משא"כ בספקה, צ"ל לכו"ש ומ"ס. כתב מהר"י בתשובה: המקום מצות ספקה כאלו נעשה שפת המכסה כראשית. ספק וזכה לבי' והעולם דומה לבי' והתורה מתחלת בבי', וכו' ודפקה כמנוח לתורה משהי שער נפקה כי דתנו ק"כ פסחים כמנו ג"ס מ"ם וזו שנתנה בו התורה ומה חיוו של מעשה, ודחקה ספקה כגדר ספקה וקציעה: (ג) ומטיל. אדם הסופר עם חברו יספר ספקה צעור, ואל ידבר ספקה זכרים בטלים, ואל יראה שום פסע בספקה, ע"י של"ח: (ד) לאסור. והעולם נהנהוין אף קום

א אר היטב (ב) ישיבה. ומה שאין מוכרחי על מזה כל ספקה משום דאין מצוה באכילתה, משא"כ בספקה, צ"ל לכו"ש ומ"ס. כתב מהר"י בתשובה: המקום מצות ספקה כאלו נעשה שפת המכסה כראשית. ספק וזכה לבי' והעולם דומה לבי' והתורה מתחלת בבי', וכו' ודפקה כמנוח לתורה משהי שער נפקה כי דתנו ק"כ פסחים כמנו ג"ס מ"ם וזו שנתנה בו התורה ומה חיוו של מעשה, ודחקה ספקה כגדר ספקה וקציעה: (ג) ומטיל. אדם הסופר עם חברו יספר ספקה צעור, ואל ידבר ספקה זכרים בטלים, ואל יראה שום פסע בספקה, ע"י של"ח: (ד) לאסור. והעולם נהנהוין אף קום

א אר היטב (ב) ישיבה. ומה שאין מוכרחי על מזה כל ספקה משום דאין מצוה באכילתה, משא"כ בספקה, צ"ל לכו"ש ומ"ס. כתב מהר"י בתשובה: המקום מצות ספקה כאלו נעשה שפת המכסה כראשית. ספק וזכה לבי' והעולם דומה לבי' והתורה מתחלת בבי', וכו' ודפקה כמנוח לתורה משהי שער נפקה כי דתנו ק"כ פסחים כמנו ג"ס מ"ם וזו שנתנה בו התורה ומה חיוו של מעשה, ודחקה ספקה כגדר ספקה וקציעה: (ג) ומטיל. אדם הסופר עם חברו יספר ספקה צעור, ואל ידבר ספקה זכרים בטלים, ואל יראה שום פסע בספקה, ע"י של"ח: (ד) לאסור. והעולם נהנהוין אף קום

א אר היטב (ב) ישיבה. ומה שאין מוכרחי על מזה כל ספקה משום דאין מצוה באכילתה, משא"כ בספקה, צ"ל לכו"ש ומ"ס. כתב מהר"י בתשובה: המקום מצות ספקה כאלו נעשה שפת המכסה כראשית. ספק וזכה לבי' והעולם דומה לבי' והתורה מתחלת בבי', וכו' ודפקה כמנוח לתורה משהי שער נפקה כי דתנו ק"כ פסחים כמנו ג"ס מ"ם וזו שנתנה בו התורה ומה חיוו של מעשה, ודחקה ספקה כגדר ספקה וקציעה: (ג) ומטיל. אדם הסופר עם חברו יספר ספקה צעור, ואל ידבר ספקה זכרים בטלים, ואל יראה שום פסע בספקה, ע"י של"ח: (ד) לאסור. והעולם נהנהוין אף קום

הִלְבוּת סֵפֶה סִימָן תַרְלֵמ

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ט]

גִּנְזָן שְׁטִיפֵת קְרוּחָה⁽⁹⁾ וכו', בַּפֶּסֶה אֶפְלוּ בְּקָלִי⁽¹⁰⁾.

(9) ולענין נטילת ידיים לסעודה בתוך הסוכה, כתב הערוך השלחן (י"ד): שטוב שיטול מחוץ לסוכה, וכן דעת הגר"מ פיינשטיין (שו"ת) דברות אפרים ח"א סי' תכא אות יח, חיד סי' קנא אות יז) שאין לטול ביד בסוכה, כשם שאין נטילים בסלון הבית. מאידך, הגר"ח קניבסקי כתב (סוכה כהלכתה הסופות ומלואים לעמ' 102) שבמקומה שהחזירא נטל את ידיו בסוכה, וכן דעת הגר"ח קרליץ, 'חוט שני סוכות עמי' (רח) שמותר, אלא אם כן מניחים בסוכה מיכל גדול עבור נטילת ידיים, שבוה יש לראות אם אינו גורם לביון הסוכה. ולענין דין קידוש במקום סעודה כשיצא מהסוכה כדי לטול את ידיו בין הקידוש לסעודה, ראה מה שכתבנו לקמן סי' תרמג ס"ק טו.)

ולענין נטילת ידיים שחרית בסוכה, כתב הערוך השלחן (שם) שמותר מפני שמוכרח לטול יד כשמתעורר בסמוך למטתו, אך מיד לאחר מכן יוציא את מי דגילתה מהסוכה. ודעת הגר"ח קרליץ (שם); שאם יוכל לטול מחוץ לסוכה בלא ללכת ארבע אמות ממטתו, לא יטול בסוכה, מפני ששורה רוח טומאה על המים והם נחשבים מאוסים בעיני בני אדם, אך אם יצטרך ללכת יותר מארבע אמות, יטול ידיו בסוכה, כיון שלא נזכר בפוסקים שדבר זה הוא ביון, והמים שנטלו בהם נקיים הם.

(10) ואף שלאשתין בתפילין כתב השר"ע לעיל (סי' מג ס"א) שמותר ורא"ה דעת תורה כאן, כתב בשו"ת לחם שלמה (אירח סי' קב) שכיון שחלל הסוכה והאיר של היה חפץ מצודה, נחשב המשתין כאיירה כמשתין עליה, מה שאין כן תפילין שאינו משתין עליהן אלא אז רק דן מנחתו עליו [וראה לבושי מרדכי על נדרים בסוף הספ"י סי' א].

ואדם שמחובר לו קטור לבלקל מן גרלים, דעת הגר"ח קרליץ (חוט שני שם) שמותר לו להכנס לסוכה, ויכסה אותו כמה שאפשר ורא"ה מה שכתבנו לעיל (סי' עח ס"ק ג).

ומי שצורך כמה פעמים בלילה להטיל מים ויטרח גודלה ללכת בל פעם לבריתו, דעת הגר"ח אלישיב (חשוקי חמד סוכה עמי' רח) שיטיל מים מנחת לרופן עקומה שבצד הסוכה [ראה מה שכתבנו לעיל (סי' ו)].

[ביהל"ד ד"ה ואל]

וְשִׁמְשֵׁם הַפֶּסֶח לֹא מְקַרֵי שְׁמִישֵׁי מְזִיזִי⁽¹¹⁾.

(11) ואם נכנס אור הלנהה לסוכה, וביאור הכף החיים (סי' כב) והפתחי תשובה (כאן) את דברי הפוסקים המובאים במשני' לעיל (סי' זרמ ס"ק לט). וראה עוד שם (סי' קט) לענין הדין בשפסוקים תלויים בסוכות [והביא הגר"ח קניבסקי סוכה כהלכתה עמ' 180]. והאם דין זה הוא חיוב בסוכה כאכילה ושינה, ראה נשמת אדם בכלל ק"מ ס"ק א.)

[משנ"ב ס"א]

קְרוּחָה שְׁעוֹר הַלֶּחֶם מֵאָה אֶקְהָה⁽¹²⁾.

(12) ושם (סי' ד) כתב שהוא בערך 54 שניות.

ולענין גדר שנית עתה ב שאר ענינים אחרים שכתבנו לעיל (סי' מז ס"ק בג).

[משנ"ב ס"ב]

וְאֶף בְּקִיּוֹת צִצְיֵי שְׂאוּכֵל יִצְרָא חֲרוֹן לְבָבִית⁽¹³⁾.

(13) ומי שנמצא סמוך לסוכתו ורצה לשתות מימי, כתב הגר"ח קרליץ (הליכות שלמה סוכות פי"ט ס"ח) שנוראה לכאורה שעליו

להיכנס לתוכה כדי לשתות, כיון שזרעם של בני אדם הוא שכשנמצאים סמוך לביתם אינם שותים מחוץ לו אלא נכנסים לתוכו, ויש לקיים 'תשובו כעין תרורו'.

[משנ"ב ס"ג]

וְיֵן בְּקִבְעוֹת חֵיב בְּסִפְקָה⁽¹⁴⁾.

(14) ומיץ ענבים האם חייב בסוכה לדעות אלו, דעת הגר"ש אלישיב (תורת המועדים סי' יח) שאין דינו כיון, ופטור מהסוכה, מאידך, דעת הגר"ח קניבסקי והגר"ש דבליצקי (שם) שדינו כיון וחייב בסוכה כששורה אותו באופן של קביעות.

ולגבי שתיית יין בהרדלה, כתב להלן (סי' ל) שחייב להבדיל בסוכה (מחמת שתיית היין) ולא הביא חולק על זה, וביאר הטעם שם, כיון שכל השנה מבריל בביתו ואם כן מדין 'כעין תרורו' יש לעשותו בסוכה. אכן לגבי קידוש, משמע בביהל"ל להלן (סי' ד"ה ואל) שאין חייבים לעשותו בסוכה.

ולגבי שתיית כוס היין בבית מילה שנערכת מחוץ לסוכה, דעת הגר"ש אייערבר (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' נח אות לט, הליכות שלמה סוכות פי"ט סי' ט) שמותר לשתותה מחוץ לסוכה, והוסף, שמ"מ מי שרצה להחמיר שלא לשתות אלא מעט, רשאי לעשות כן, שאף על פי שבקידוש הברדלה יש לשתות רוב כוס, מ"מ בכוס של ברית מילה שלא נזכרה בממא, אין צורך. ומלבד זאת יכול הוא לתת את השאר לקטן שישתה.

ולענין עשיית הברית מילה בסוכה, וענו (שם ארוחות הלכה ה' 69) שטוב לעשות כן, ואף עדיף מלעשותה בבית כנסת, מפני שבכך מקיים מצות סוכה. וכן דעת הגר"ח אלישיב (נשא יוסף ח"ג סי' קנ) שאם אין חשב שיתכן היתנוק על ידי נפילת לולאן מהסכך וכדו', או מחמת מזג אירי קר, אפשר לבתחילה לעשותה בסוכה, ואירבה, מבואר בספר מועד לכל חי (לגר"ח פאלאני, סי' כ אות לו) שיש מעלה לעשותה בסוכה.

[ושעה"צ ס"ט]

וְצִרְיָ לְשִׁתּוֹת גְּסִיכֵן בְּפֶסֶח הַנֶּגְלָל אֶה בְּסִפְקָה⁽¹⁵⁾.

(15) אכן, לענין שתיה ששותים לאחר גמר האכילה, מבואר להלן (סי' לג) שאין צורך לשתותה בסוכה, אלא אם כן חשובה היא מצד עצמה, ולא החמיר כאן אלא על שתיה שבאה מחמת האכילה, שנחשבת כקבע מחמת האכילה.

ולאכול פירות וברו', שצריך לברך עליהם באמצע סעודה כיון שאינם באים מחמת סעודה, והתפך הגר"ח קרליץ (חוט שני ברכות עמי' קסט) אם מותר לאכול בתוך סעודה מחוץ לסוכה.

[ביהל"ד ד"ה כביצה]

בְּצִיבָה מִפֶּסֶח⁽¹⁶⁾, אֶקֶל יוֹתֵר מִעֵט חֶשֶׁב קִבְעִיה⁽¹⁷⁾.

(16) ושיעורה במידות ומנינו, כתב בספר שיעורין של תורה (שיעורי המצוות אות כא ר"ב) שהוא כשיעור ביצה בינונית של ומנינו, והוא בערך 50-45 גרם, ואין לאכול יותר משיעור זה מחוץ לסוכה, אכן לענין ברכת לישב בסוכה על אכילת פת, צריך לאכול יותר משיעור שתי ביצים של ומנינו. והוא בערך 100-90 גרם. והגר"ח נאה כתב (שיעורי תורה סי' ג סי' וסי' יט) שלענין אכילה מחוץ לסוכה יש לשער בביצה ללא קליפה, והיינו 53.8 מ"מיק. ולענין מידות השיעורים במנינו, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' תפ"ח סי' א).

(17) ולאכול מחוץ לסוכה פת יותר מבביצה במשך זמן ארוך יותר מדי אכילת פת, כתב הבכורי יעקב (סי' יג) שמותר, מפני שאין אכילה זו נחשבת כאכילה אחת קבועה, וכן כתב בספר שיעורי המשך במילואים עמוד 70

ה'לכות סָפָה סִימָן תַּרְלָט

ביאורים ומוספים

[משניב ס"ק זי]

אָפֿלוּ מִיָּסֶם¹⁸.

18) ובביאור הטעם שיש מעלה לשתות מים בסוכה, אף על פי שאין דרך ירידה בכך, כתב בשו"ת שואל ומושיב (רביעאה ח"ג סי' א) שהוא משום שבכך נודר את עצמו שלא יבא לאכול אכילת קבע מחוץ לסוכה. מאידך, דעת הגר"ז מבריסק (קונטרס הביאורים סוכה סי' יז) שמקיים מצוה של ישיבה בסוכה בשנתה בסוכה, וכן משמע בשו"ת אלהו (ברכות פ"א מ"ג, הובא בבבליה לעיל סי' רלב ס"ד ד"ה ואם) שכתב שכל שהוא מצוה בעצם אלא שלא הצריכוהו חכמים לעשותה, כגון שהיית מים בסוכה, אם עשה כן נתנים לו שכר על שגעה מצוה מן המובחר (אניו נקרא הדיית מחמת שפוטו מן הדבר הותרה). וכן מבאר בדברי הגרש"ו אייערבך המובאים לעיל (ס"ק יב) שייך בשתיית מים ענין של 'בעין תרודו'. וכן דעת הגר"ז קרליץ (חוט שני סוכות ע"מ רמא) שיתכן שמקיים בכך מצות סוכה, אף על פי שהשתיה עצמה אינה מעשה ירידה, מפני שהיא מצטרפת ונפלת לשאר עניני הדיור הנעשים בסוכה, ונחשבת אף היא כחלק ממעשי הירידה, אלא שלמעשה הסתפק שמא המעלה בשתייה בסוכה היא רק משהו חיוב מצוה.

ומי שאינו יכול להיכנס לסוכה, וצמא לשתות, כתב בשו"ת עולת שמואל (סי' צ"ה, הובאו חלק מדבריו בבבליה לזילן סי' ד"ה וכל) שאם מבטער בכך ומימא מחמיר על עצמו אינו שותה, נקרא הדיית, ואף שכתב הגמ"א (ס"ק טו) שמבאר בירושלמי שרוב הווא החמיר על עצמו שלא לשתות מחוץ לסוכה אף שהיה צמא [ובפ"ג שם כתב שתלמיד חכם ראו להחמיר], והו רק באופן שלא העטיר בכך, מה שאין כן שמצטער שמתבטל על ידי כן מעטנו יום טוב או חול המועד, נקרא הדיית, כיון שחושב להרחיק בהימנעותו מהשתיה, ונמצא מפשרי מצות שמחת יום טוב. [וראה לקמן (סי' תרמ ס"ק כז) לגבי מי שמצטער ללכת לסוכת חבירו, שבמצטער כזה יכול האדם להיבא את עצמו ולעשות את המצוה בשמחה ולברך]. מאידך, בבביו יעקב (סי' תרמ ס"ק כז) מבואר שאף אם מצטער מחמת רעב או צמא, יש מעלה להימנע מאכילה ושתייה, וכן כתב הגרש"ו אייערבך (נשמת אברהם ח"א סי' תרמ ס"ק ה, וראה שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' נח אות לה), וכעין זה מובא בתוספת מעשה רב (אות טב) שכשהיה הגר"א בבית האסורים בסוכה, נמנע מלהירדם שם, למרות שעברו כמה ימים שלא ישן, והצטער מאד. [וראה לזילן (ס"ק טו) שבאכילת בשר שלא בקביעות אין להחמיר כלל, ואף לא נאמר על זה שבתוך להחמיר, וי"ל שמי"א הוא בכלל 'המחמיר תבא עליו ברכה' כמבואר כאן לענין מים].

[משניב ס"ק טו]

שְׁקוּבֵעַ קִיעוּתָא [קנה] וכו', חרץ לְסָפָה²⁰.

19) שיעור קביעות סעודה, כתב בבבליה (ד"ה אם), שאינו בקביעות שיעור סעודה על פת הבא בויטין המבואר לעיל (סי' קסח ס"ק כז) וכשיעור קביעות סעודה לענין גירובי חצרות המבואר לעיל (סי' סח ס"ג).

20) וכן שאר מיני מאכל, כתב לעיל (ס"ק יג) שדינם כמינים אלו, ובגון ביצים, מבואר בשערי תשובה (סי' ה).

[משניב ס"ק טז]

לְקַבֵּל פְּנֵי בְּרִיאָתָא, וכו', וְעַל הַיְשִׁיבָה שְׁאָמַר [קנה]²¹.

21) משמע ששייך דין הקבלת פני רבו בזמן הזה אף שאין בית המקדש קיים, וראה מה שכתבנו לקמן (סי' תרמ ס"ק לה).

22) נענין הושיבה הגוהם ברכה וזר ומאשר האכילה לברכה, כתב הגינת

ורדים (הובא בשערי תשובה ס"ק ה), שהוא מפני שעל ידי הישיבה נחשב הדבר כמעשה ירידה, שהרי כמו כן נכנס לביתו על מנת לשבת שם, מה שאין כן אכילת פירות, שהיא עצמה אינה מעשה ירידה, ומאידך אין דעתו שכוננס אלה על ישיבת הסוכה. ועל כן כשחושב בשעת הכניסה גם על הישיבה בה, אוי יכול לברך.

וסדר הברכות כשמברך על פת הבאה בכיסנין בסוכה, דעת הגר"ז קרליץ (חוט שני סוכות ע"מ רג) שיש להקדים ברכת במ"מ, כיון שברכת לישוב באה מחמת האכילה. וכן דעת הגר"ז קניבסקי (ארחות רבנו ח"ב ע"מ רכז) [הוסיף, שאינו הפסק אף לדעת הגר"א שמברך על הכניסה לסוכה, מפני שלמעשה הוא מענין האכילה שהרי אסור לאכול מחוץ לסוכה], וכן כתב בלוח א"י שנהוגים, וכתב על זה בשו"ת שלמת חיים (סי' שג) שאינו הפסק. מאידך, דעת הגרש"ו אייערבך (ספר הסוכה פסקים הערות אות כ, ששיב פמ"ח דע"מ מה, ש"ת מנחת שלמה ח"ב סי' נח אות לח) שראוי להקדים ברכת לישוב בסוכה לברכת בורא מיני מזונות, מפני שעיקר הברכה היא על הישיבה והקביעות (האכילה היא חלק ממנו), שהרי על האכילה עצמה יש שיטות [שחשש להם המשגיב] שאין מברכים עליהם, ואם כן אין לברכה לאחר ברכת המאכל משום הפסק. [אכן דן (ספר הסוכה) ומנחת שלמה (שם) שיתכן שאין זה הפסק כיון שאכילתה מחייבת קצת בברכה, ולפי צד זה יצטרכו להקדים את הברכה התחילה לשאינה תחילה].

[משניב ס"ק יח]

אין לו לְפִטְרָא עֲמֻלָּה מִן הַשְּׁנָה²³.

23) ואף חתן בשנה הראשונה לנישואיו [כשאנו מצטער כמבואר במשגיב], כתב הגר"ז קניבסקי (אריבעת המינים בהלכותה תשובה ק) שצריך לישון בסוכה [וכן דעת הגרש"ו אייערבך (הליכות שלמה סוכות פ"ט ארחות הלכה ד"ה 140)], ורק לגבי שבעת ימי המשתה מבואר בשו"ת לקמן (סי' תרמ ס"ו) שפטור. מאידך, בשו"ת דברי יציב (אריח ח"ב סי' רע"ז) כתב שפטור, כיון שמבואר בט"ז (ס"ק ט) [וכן בשו"ת הרב ש"ט] שהטעם שנהוגים העולם לישון מחוץ לסוכה הוא מפני שהם עוסקים במצוה לשמח את נשותיהם בשינה יחד עמהם [ובשאר דברים], העוסק במצוה פטור מן המצוה, והעיר דבשמת אדם (כלל קמו ס"ק א) ש'להלכה מצות 'וישימו' אינה נהוגת אלא בשנה הראשונה ואי אפשר לפטור מטעם זה את העולם שישנים אף לאחר שנה זו מחוץ לסוכה, וכתב הדברי יציב, שירצו מדברי הנשמת אדם שבשנה הראשונה אף הוא יודה שפטור, ובפרט שלדעת הרמ"א יש לימוד זכות על כל העולם, וכן דעת הגר"ח פ"י (ישמח לב ח"א ע"מ רסא) שאם אשתו מצטערת מכך שאינו ישן עמה בשנה ראשונה פטור מלישון בסוכה.

ולענין האיסור לישון יחיד בלילה, אף שהביא המשגיב לעיל (סי' רל"ט ס"ט) מחז"ל שחישן בחור יחידי אוחותו ללילה [וראה מה שכתבנו שם האם מועיל אור החור], מימי לענין שינה בסוכה הורה הגר"א (מעשה רב אות רכ"א) שמתנה משום ששומר מצוה לא ידע דבר רע, הביאו הבכורי יעקב (סי' יח). אכן, במקום שקביע היוקא, כתב הכף החיים (סי' יג) שאין לסמוך על ה"ט.

[ביה"ל ד"ה יו"ן]

אזכר [והנהיג] פְּסָפָה²⁴.

24) ולדעת שפטור מסוכה בשותיו יין, כתב בשו"ת לעיל (סי' כט) שיש לבאר את דברי הגמ' שיש לשתות בסוכה, לגבי שתיית משקים בשעת האכילה [ולא לגבי שתיית יין בלא אכילה].

אמירת תהילים לעילוי נשמת מון החפץ חיים זיע"א ביום פטירתו

י
ש
ר
א
ת
ע
א
י
ר

יָדֵי עֲשׂוּנֵי וַיְכַוְנֵנִי הַבִּינֵנִי וְאֶלְמְדָה מִצְוֹתֶיהָ; וְרֵאיוֹהָ יִרְאוּנִי וַיִּשְׁמְחוּ כִּי לִדְבָרָהּ יִחְלְתִי: יַעֲמֵת ד' כִּי צִדְקַת מִשְׁפָּטֶיהָ וְאֶמְוָה עֲנִיתִי: יְהִי נָא חֶסֶדְךָ לְנַחְמָנִי כְּאֶמְרָתְךָ לְעַבְדְּךָ: וּבֵאוּנִי רַחֲמֶיךָ וְאֶתְהִי כִּי תוֹרַתְךָ שַׁעֲשְׂעִי: יִבְשׂוּ יָדַי כִּי שָׁקַר עֲוֹתוֹנִי אֲנִי אֲשִׁית בְּפִסְקוֹדֶיהָ: יִשׁוּבוּ לִי יִרְאוּהָ וַיִּדְעֵי עֲדוּתֶיהָ: יְהִי לִבִּי תָמִים בַּחֲקִיָּה לְמַעַן לֹא אֲבוֹשׁ:

שָׁרִים וְדַפוּנֵי חָגִם וּמִדְבָרְךָ פָּתַח לִבִּי: שֵׁשׁ אֲנֹכִי עַל אֶמְרָתְךָ כְּמוֹצֵא שֶׁלֵּל רַב: שָׁקַר שְׁבָאֲתִי וְאֶתְעַבְבָה תוֹרַתְךָ אֶהְבֵּתִי: שְׂבַע בַּיּוֹם הִלְלֵתִיךָ עַל מִשְׁפָּטֵי צִדְקָתְךָ: שְׁלוֹם רַב לְאֶהְבֵי תוֹרַתְךָ וְאִין לְמוֹ מְכַשׁוֹל: שִׁבְרַתִּי לִישׁוּעָתְךָ ד' וּמִצְוֹתֶיךָ עֲשִׂיתִי: שְׁמְרָה בַּפִּי עֲדוּתֶיךָ וְאֶהְבֵם מְאֹד: שְׁמַרְתִּי פִסְקוֹדֶיךָ וְעֲדוּתֶיךָ כִּי כָל דְרָכֶי נִגְדָּה:

רָאה עֲגִי וְחִלְצֵנִי כִּי תוֹרַתְךָ לֹא שִׁכַחְתִּי: רִיבָה רִיבֵי וּגְאֻלְנִי לְאֶמְרָתְךָ תִּינִי: רַחוּם מְרַשְׁעִים יִשׁוּעָה כִּי חֲקִיָּה לֹא זָרְשׂוּ: רַחֲמֶיךָ רַבִּים ד' כְּמִשְׁפָּטֶיךָ תִּינִי: רַבִּים רָדְפֵי וְצָרִי מִעֲדוּתֶיךָ לֹא נִטִּיתִי: רֵאִיתִי בְגֹדִים וְאֶתְקוּסְטָה אֲשֶׁר אֶמְרָתְךָ לֹא שְׁמַרוּ: רָאה כִּי פִסְקוֹדֶיךָ אֶהְבֵּתִי ד' כְּתִסְדֶּךָ תִּינִי: רֵאשׁ דְבָרְךָ אֶמֶת וּלְעוֹלָם כָּל מִשְׁפָּט צִדְקָתְךָ:

אֲשָׁרֵי תְמִימֵי דָרְךָ הַהֲלֹכִים בְּתוֹרַת ד': אֲשָׁרֵי נִצְרִי עֲדוּתִי בְּכָל לַב וַיִּדְרָשׁוּהוּ: אֵף לֹא פָעַלְו עוֹלָה בְּדַרְכֵיךָ הֲלָכוּ: אֲתָה צִוִּיתָה פִּקְדֵיךָ לְשׁוֹמֵר מְאֹד: אֲחֵלִי יִכְנֹו דְרָכֶי לְשׁוֹמֵר חֲקִיָּה: אֲזוּ לֹא אֲבוֹשׁ בְּהִבִּטִי אֶל כָּל מִצְוֹתֶיךָ: אוֹדָה בְּיִשָּׁר לִכְבַּב בְּלִמְדֵי מִשְׁפָּטֵי צִדְקָתְךָ: אֵת חֲקִיָּה אֲשֶׁמֵר אֶל תַּעֲזוּבֵי עַד מְאֹד:

לְעוֹלָם ד' דְבָרְךָ נֹצֵחַ בְּשִׁמְרָם: לְדֹר וָדֹר אֶמְוָתְךָ כּוֹנֵנֶת אֶרֶץ וּתְעַמֵּד: לְמִשְׁפָּטֶיךָ עֲמָדוֹ הַיּוֹם כִּי הִכַל עֲבָדֶיךָ: לוּלִי תוֹרַתְךָ שַׁעֲשְׂעִי אֲזוּ אֲבִדְתִּי בְּעֲגִי: לְעוֹלָם לֹא אֲשַׁפַח פִּסְקוֹדֶיךָ כִּי כִּם חֵיִיתִנִּי: לֹה אֲנִי הוֹשִׁיעֵנִי כִּי פִסְקוֹדֶיךָ דְרָשְׁתִּי: לִי קוּוֹ רִשְׁעִים לְאֶבְדֵי עֲדוּתֶיךָ אֶתְבוּנוּ: לְכָל תַּכְלָה רֵאִיתִי קִץ רַחֲבָה מִצְוֹתֶיךָ מְאֹד:

מָה אֶהְבֵּתִי תוֹרַתְךָ כָּל הַיּוֹם הִיא שִׁיחֲתִי: מֵאִיבֵי תַחֲכַמְנֵי מִצְוֹתֶיךָ כִּי לְעוֹלָם הִיא לִי: מִכָּל מְלִמְדֵי הַשְּׁפֵלְתִי כִּי עֲדוּתֶיךָ שִׁיחָה לִי: מִזְקָנִים אֶתְבוּנוּ כִּי פִסְקוֹדֶיךָ נִצְרִיתִי: מִכָּל אֲרַח רַע כְּלֹאֲתִי רָגְלִי לְמַעַן אֲשֶׁמֵר דְבָרְךָ: מִמִּשְׁפָּטֶיךָ לֹא סָרְתִי כִּי אֲתָה הוֹרַתִּנִּי: מַה גִּמְלָצוּ לַחֲפִי אֶמְרָתְךָ מִדְּבַשׁ לִפִּי: מִפִּסְקוֹדֶיךָ אֶתְבוּנוּ עַל כּוֹ שְׁבָאֲתִי כָּל אֲרַח שָׁקַר:

אֲשָׁרֵי תְמִימֵי דָרְךָ הַהֲלֹכִים בְּתוֹרַת ד': אֲשָׁרֵי נִצְרִי עֲדוּתִי בְּכָל לַב וַיִּדְרָשׁוּהוּ: אֵף לֹא פָעַלְו עוֹלָה בְּדַרְכֵיךָ הֲלָכוּ: אֲתָה צִוִּיתָה פִּקְדֵיךָ לְשׁוֹמֵר מְאֹד: אֲחֵלִי יִכְנֹו דְרָכֶי לְשׁוֹמֵר חֲקִיָּה: אֲזוּ לֹא אֲבוֹשׁ בְּהִבִּטִי אֶל כָּל מִצְוֹתֶיךָ: אוֹדָה בְּיִשָּׁר לִכְבַּב בְּלִמְדֵי מִשְׁפָּטֵי צִדְקָתְךָ: אֵת חֲקִיָּה אֲשֶׁמֵר אֶל תַּעֲזוּבֵי עַד מְאֹד:

יָדֵי עֲשׂוּנֵי וַיְכַוְנֵנִי הַבִּינֵנִי וְאֶלְמְדָה מִצְוֹתֶיהָ; וְרֵאיוֹהָ יִרְאוּנִי וַיִּשְׁמְחוּ כִּי לִדְבָרָהּ יִחְלְתִי: יַעֲמֵת ד' כִּי צִדְקַת מִשְׁפָּטֶיהָ וְאֶמְוָה עֲנִיתִי: יְהִי נָא חֶסֶדְךָ לְנַחְמָנִי כְּאֶמְרָתְךָ לְעַבְדְּךָ: וּבֵאוּנִי רַחֲמֶיךָ וְאֶתְהִי כִּי תוֹרַתְךָ שַׁעֲשְׂעִי: יִבְשׂוּ יָדַי כִּי שָׁקַר עֲוֹתוֹנִי אֲנִי אֲשִׁית בְּפִסְקוֹדֶיהָ: יִשׁוּבוּ לִי יִרְאוּהָ וַיִּדְעֵי עֲדוּתֶיהָ: יְהִי לִבִּי תָמִים בַּחֲקִיָּה לְמַעַן לֹא אֲבוֹשׁ:

רָאה עֲגִי וְחִלְצֵנִי כִּי תוֹרַתְךָ לֹא שִׁכַחְתִּי: רִיבָה רִיבֵי וּגְאֻלְנִי לְאֶמְרָתְךָ תִּינִי: רַחוּם מְרַשְׁעִים יִשׁוּעָה כִּי חֲקִיָּה לֹא זָרְשׂוּ: רַחֲמֶיךָ רַבִּים ד' כְּמִשְׁפָּטֶיךָ תִּינִי: רַבִּים רָדְפֵי וְצָרִי מִעֲדוּתֶיךָ לֹא נִטִּיתִי: רֵאִיתִי בְגֹדִים וְאֶתְקוּסְטָה אֲשֶׁר אֶמְרָתְךָ לֹא שְׁמַרוּ: רָאה כִּי פִסְקוֹדֶיךָ אֶהְבֵּתִי ד' כְּתִסְדֶּךָ תִּינִי: רֵאשׁ דְבָרְךָ אֶמֶת וּלְעוֹלָם כָּל מִשְׁפָּט צִדְקָתְךָ: